

Predmet: Saopštenje za javnost

STRUČNA ZAJEDNICA UPUĆUJE PISMO PODRŠKE KOLEGINICI ESTELI RADONJIĆ ŽIVKOV

PRITISAK NA JEDNOG STRUČNJAKA JE PRITISAK NA SVE NAS

Profesionalna udruženja, akademska zajednica, institucije i organizacije civilnog društva, kao i brojni pojedinci, potpisnici Deklaracije o sudbini Beogradskog sajma i Generalštaba, javno izražavaju punu podršku konzervatorki Esteli Radonjić Živkov koja je, zbog svog ličnog i profesionalnog angažmana izložena dodatnim pritiscima i postupcima koje je pokrenulo Ministarstvo kulture.

Dok je svedok u postupku protiv određenih službenika u Ministarstvu kulture i nadležnim zavodima za zaštitu spomenika, zbog nezakonitog ukidanja svojstva kulturnog dobra kompleksu Generalštaba, protiv nje je sada započet i zaseban postupak na osnovu prijave upravo tog ministarstva sa očiglednim ciljem diskreditacije. To jasno ukazuje na osnovanu sumnju da je reč o pritisku na svedoka i pokušaju zastrašivanja, čime se dovodi u pitanje sloboda stručnjaka da nesmetano iznose svoja saznanja. Takvo postupanje ne ugrožava samo pojedinca, već stvara atmosferu straha i nesigurnosti u celoj profesionalnoj zajednici.

Zaštita Generalštaba rezultat je višedecenijskog procesa, a ukidanje svojstva kulturnog dobra predmet je optužnog predloga tužilaštva.

Zato naglašavamo: odgovornost za odbranu Generalštaba je zajednička i od nje ne odustajemo.

U nastavku dostavljamo tekst pisma podrške, kao dokaz naše solidarnosti i zajedničke obaveze da štitimo struku i zakon uz molbu da ga objavite u celosti.

U Beogradu, 1. septembra 2026. godine

U ime stručne zajednice,

Društvo konzervatora Srbije

Evropa Nostra Srbije

Nacionalni komitet ICOMOS Srbija

Do.Ko.Mo.Mo Srbija

Udruženje arhitekata Srbije

JAVNO PISMO PODRŠKE ESTELI RADONJIĆ ŽIVKOV

nadležnim institucijama Republike Srbije i javnosti

Društvo konzervatora Srbije, Evropa Nostra Srbija, Nacionalni komitet ICOMOS Srbija, Do.Ko.Mo.Mo Srbija i Udruženje arhitekata Srbije, zajedno sa akademskom zajednicom, institucijama, organizacijama, asocijacijama i pojedincima¹, potpisnicima **Deklaracije o sudbini Beogradskog sajma i Generalštaba**², izražavaju punu profesionalnu i građansku solidarnost sa našom kolegicom i saborkinjom Estelom Radonjić Živkov, konzervatorkom i dugogodišnjom stručnjakinjom Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, povodom postupaka koji se protiv nje vode nakon njenog profesionalnog i javnog angažovanja u odbrani kompleksa Generalštaba.

Estela Radonjić Živkov je 25. avgusta 2026. godine pozvana u Upravu kriminalističke policije, Službu za borbu protiv korupcije, povodom krivične prijave koju je protiv nje podnelo Ministarstvo kulture Republike Srbije. Istovremeno, ona je u svojstvu svedoka u sudskom postupku koji se pred Posebnim odeljenjem Višeg suda u Beogradu vodi protiv određenih službenika Ministarstva kulture i dva zavoda za zaštitu spomenika kulture zbog sumnji na nezakonitosti u postupku ukidanja svojstva kulturnog dobra zgradama Generalštaba. Ove okolnosti izazivaju ozbiljnu zabrinutost da postupanje prema njoj može imati karakter institucionalnog pritiska i proizvesti efekat zastrašivanja i diskreditacije ne samo jednog svedoka, već i svih stručnjaka koji su se usprotivili uklanjanju zaštite Generalštaba.

Podsećamo da je reč o prostoru izuzetne kulturno-istorijske, arhitektonske, urbanističke i memorijalne vrednosti, koji svedoči o kontinuitetu razvoja državnog, administrativnog i vojnog centra Srbije obuhvaćenom višeslojnom zaštitom. U trenutku pokretanja postupka za uklanjanje zaštite, na prostoru kompleksa postojala su četiri utvrđena nepokretna kulturna dobra: Zgrada Starog Generalštaba, delo arhitekta Vasilija Vilhelma Baumgartena, utvrđena za spomenik kulture 1984. godine („Službeni list grada Beograda“, br. 23/84); Kasarna VII puka, delo arhitekta Dragutina Đorđevića, utvrđena za spomenik kulture 1992. godine („Službeni list grada Beograda“, br. 26/92); zgrade Generalštaba Vojske Srbije i Crne Gore i Ministarstva odbrane, delo arhitekta Nikole Dobrovića, utvrđene za spomenik kulture 2005. godine („Službeni glasnik RS“, br. 115/05); kao i Područje uz Ulicu kneza Miloša, utvrđeno 2020. godine za prostornu kulturno-istorijsku celinu („Službeni glasnik RS“, br. 159/20).

Zaštita kompleksa i objekata Generalštaba nije bila rezultat mišljenja pojedinca niti jednog administrativnog akta, već rezultat višedecenijskog procesa stručnog vrednovanja i odluka koje su nadležne institucije države donosile od 1984. do 2020. godine.

¹ Spisak potpisnika u Aneksu pisma ažuriran 17.11.2025.

² Tekst Deklaracije o sudbini Beogradskog sajma i Generalštaba (Beograd, 17.05.2024.) videti na: <https://www.arh.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2024/05/deklaracija-.pdf?pismo=lat>

Uprkos tome, Vlada Republike Srbije je 14. novembra 2024. godine donela odluku o prestanku svojstva kulturnog dobra zgradama Generalštaba i istovremeno sprovela izmene odluke o zaštiti Područja uz Ulicu kneza Miloša („Službeni glasnik RS“, br. 90/24). Zakonitost donošenja ovakvih odluka, osporene su zbog izostanka zakonom propisanog postupka i odgovarajućih stručnih predloga nadležnih ustanova zaštite.

Da pitanje zakonitosti ukidanja zaštite nije samo predmet stručnog ili javnog spora potvrđuje i činjenica da je Javno tužilaštvo za organizovani kriminal 15. decembra 2025. godine podiglo optužni predlog protiv ministra kulture Nikole Selakovića, sekretarke Ministarstva kulture Slavice Jelače, v.d. direktora Republičkog zavoda Gorana Vasića i v.d. direktora Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Beograda Aleksandra Ivanovića. Postupak je pokrenut upravo zbog sumnje u nezakonitosti prilikom ukidanja svojstva kulturnog dobra kompleksu Generalštaba arhitekta Nikole Dobrovića.

Upravo zato posebno zabrinjava to što, dok je ovaj postupak u toku, protiv Esteli Radonjić Živkov, koja ima svojstvo svedoka u njemu, preduzimaju radnje na osnovu krivične prijave Ministarstva kulture, institucije čiji su najviši predstavnici obuhvaćeni navedenim postupkom.

Kao profesionalna zajednica, moramo da istaknemo da ovaj incident ne doživljavamo kao sporadični problem koji se tiče samo jedne osobe, već kao obavezu da reagujemo u cilju zaštite profesionalnog integriteta, nezavisnosti stručnog rada i prava svakog stručnjaka da, bez straha od posledica, postupa u skladu sa zakonom, stručnom i profesionalnom savešću.

Od Ministarstva kulture, Ministarstva unutrašnjih poslova, nadležnih tužilaštava i drugih pravosudnih i državnih organa zahtevamo zakonito, nepristrasno i transparentno postupanje, bez selektivnosti i bez radnji koje bi mogle da predstavljaju pritisak na svedoke ili ugroze njihovu slobodu da pred pravosudnim organima iznesu svoja stručna saznanja. Istovremeno, naglašavamo obavezu ovih institucija da obezbede zaštitu profesionalnog integriteta i prava stručnjaka da deluju u skladu sa zakonom i strukom.

Pozivamo stručne i naučne institucije, univerzitete, profesionalna udruženja, organizacije civilnog društva, medije i građane da pažljivo prate ovaj slučaj i javno stanu u zaštitu prava stručnjaka da deluju i govore u skladu sa znanjem, zakonom i profesionalnom savešću.

Pritisak na jednog od nas je pritisak na svakog od nas. A na takve pritiske ne pristajemo!

Odgovornost za odbranu Generalštaba je zajednička i od nje ne odustajemo!

Društvo konzervatora Srbije, Evropa Nostra Srbija, Nacionalni komitet ICOMOS Srbija, Do.Ko.Mo.Mo Srbija i Udruženje arhitekata Srbije, zajedno sa akademskom zajednicom, institucijama, organizacijama, asocijacijama i pojedincima, potpisnicima Deklaracije o sudbini Beogradskog sajma i Generalštaba